

Ert dnr: U2020/02667/S

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

u.remissvar@regeringskansliet.se

2020-11-26

Piks (Paraplyorganisation för icke kommunala förskolor och grundskolor i Malmö kommun) yttrande över betänkandet En mer likvärdig skola – *Minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28)*

Pik är en ideell organisation i Malmö som grundades 1993. Vi har 55 fristående förskolor och 17 grundskolor som medlemmar, dvs ca 5000 elever. Vi vill härmed lämna synpunkter på förslag och bedömningar i ovan rubricerat betänkande och anföra följande synpunkter på förslaget i utredningen **”En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resursfördelning”**.

Angående förslaget att alla ska välja skola

Detta säger vi ja till. Vi välkomnar förslaget och ställer oss bakom förslaget att alla föräldrar får välja den skola de vill att deras barn ska gå på.

Angående förslaget att skolhuvudmännen ska fråntas ansvaret för skolplaceringen och att en nyinrättad regional skolmyndighet istället ska ansvara för såväl skolplaceringen som information om skolvalet.

Detta säger vi nej till. Pik delar inte bedömningen att en ny regional myndighet med ökad statlig styrning är lösningen på skolans problem. Pik avstyrker därför förslaget, och därmed även flertalet av de följdförslag som är knutna till detta.

Pik anser inte att det finns stöd i forskningen att regionala skolverk löser frågan om minskad skolsegregation.

Många av Piks skolor har under lång tid arbetat för att utveckla ett systematiskt kvalitetsarbete som håller hög kvalitet, vilket också Skolinspektionens granskningar visar.

När det gäller stödjande insatser är det viktigt att det utgår ifrån huvudmännens efterfrågan. Insatser behöver också följas upp och utvärderas för att vara träffsäkra, med hänsyn till de olika förutsättningar och behov som skolhuvudmän har. Huvudmannen skall själv styra hur en enskild huvudman utvecklar sina kvalitetsprocesser, inte staten. För att ett stöd ska tas emot och fungera väl behöver det grundas i en tillit till skolprofessionen, baserad på forskning och beprövad erfarenhet samt utformas flexibelt för att möta just respektive huvudmans behov. Det är viktigt att understryka.

Pik delar därför utredningens slutsats om vikten av ökad tilltro till professionen. Kunskap och erfarenheter från verksamheterna behöver bättre tas tillvara och goda exempel ges spridning. Det är efterfrågat av många sedan länge, men tillräckliga ansträngningar har inte gjorts för att möta behoven. Här fyller de nationella skolmyndigheterna en viktig funktion.

Utredningen bedömer att skolans problem kan lösas genom en ny regional myndighetsstruktur, en skolmyndighet som ges ett stort antal ansvarsområden att hantera.

Pik menar att utredningen inte visat att dess samlade bedömning om en regional etablering av Skolverket tillsammans med de i övrigt ingripande förslagen kan leda till önskat och tydligt efterfrågat resultat. Istället befärar vi att det leder till en stor och kostsam process och en omfattande byråkratisering av skolväsendet. Pik ifrågasätter om det är ett rimligt användande av resurser i ett läge där skolan är i behov av fokus på kvalitet och resultat. Resurser istället bör läggas på våra skolverksamheter.

Angående förslaget att friskolor inte får ha kö som urvalsgrund till skolplats

Detta säger vi nej till.

Som vi vet idag är dagens system inte perfekt, boendesegregationen har för stort genomslag på elevers skolgång. Det är viktigt att alla känner till att man kan välja skola och att det skapas förutsättningar för ett mer aktivt sökande av information om skolor, vilket bidrar till att bryta effekterna av boendesegregationen. Här har kommunens centrala system en viktig funktion att berätta för alla sina invånare.

Informationen är viktig då skolor kan ha olika profiler och därmed attrahera olika elever. Pik understryker därför vikten av att alla friskolor och kommuner har tydlig information om sin skola så att alla också kan göra ett informerat och välgrundat val. Det är också ett mycket viktigt verktyg i kvalitetsarbetet såväl inom varje enskild enhet som för nationen i sin helhet.

Pik anser det är viktigt att enskilda huvudmän hanterar sin egen kö samt att man får behålla de kriterier som skolverket satt upp. Många av Piks skolor har förtur för sin förskolas barn och syskon. De är viktigt i hela vårt kvalitetsarbete och relationsskapande att kunna följa syskon och familjer i många år vilket skapar goda resultat och korta beslutsvägar för alla i våra verksamheter.

Angående förslaget att skolhuvudmän måste inrapportera antalet skolplatser till en regional skolmyndighet nästa ett år innan terminsstarten.

Detta säger vi nej till. Vi ser det som problematiskt att med så lång framförhållning kunna veta hur många platser det kommer att finnas på skolan. Vi är beroende av att vara flexibla med antalet skolplatser beroende på lokala skillnader på skolorna.

Föräldrar och elever idag är flexibla och flyttar på sig regelbundet vilket går hand i hand med möjligheten att välja skola

Angående förslaget att om en elev byter skola under terminen så ska skolpengen följa med först efter två månader.

Detta säger vi nej till. Skolpengen till de fristående skolorna är låg och en eftersläpning med två månader kommer ytterligare att försämra en redan hårt ansträngd ekonomi. Förslaget kommer att försämra möjligheterna till kvalitet i våra skolor.

Angående förslaget om att kommunerna ska göra neddragningar av skolpengen till friskolor.

Detta säger vi nej till.

Pik avstyrker utredningens förslag om att kommunerna vid beräkningen av grundbeloppet per elev till fristående skolor ska göra ett avdrag för de merkostnader som kommunen anses ha till följd av ett generellt myndighetsansvar vad gäller platsberedskap. Förslaget är inte förenligt med principen om bidrag på lika villkor och medför långtgående konsekvenser för Piks skolors möjlighet att driva verksamhet.

Utredningen uppger att merkostnaderna är kopplade till kommunens skyldighet att kunna ha en beredskap för en variation i elevunderlag över tid för att kunna erbjuda alla barn i kommunen plats i en skola nära hemmet samt ha beredskap för att kunna ta emot nya elever. Den genomsnittliga merkostnaden för kommunerna uppskattas till 8,4 procent av verksamhetens kostnad, men det anges vidare att utöver dessa säkra merkostnader finns också ett slags försäkringskostnad för att kunna ta emot elever om en annan huvudman väljer eller tvingas lägga ned sin verksamhet.

Enligt skollagens bidragsregler ska grundbeloppet beräknas utifrån kommunens budgeterade kostnader för motsvarande verksamhet, dvs. de egna grundskolorna. Grundbeloppet beräknas utifrån ett antal specificerade kostnadsposter, vilket innebär att vissa kostnader inte ska ingå i beräkningen av grundbeloppet. Det handlar t. ex. om kostnader för kommunernas övergripande myndighetsansvar, informationsansvar, ansvaret för att alla elever ska kunna fullgöra sin skolplikt och skolskjuts, som redan idag inte finns med i beräkningen av skolpeng.

Enligt dagens lagstiftning är således kostnader för det generella myndighetsansvaret redan undantaget från beräkningen av skolpengen.

Beräkningen av grundbeloppet ska enligt lag vara transparent mot bakgrund av principen om lika villkor. Dessvärre saknas enhetliga riktlinjer eller föreskrifter för hur beräkningen ska göras och redovisas för fristående skolor, vilket utredningen inte heller ger någon lösning för i syfte att öka transparensen.

Det finns stor anledning att åtgärda bristerna med nuvarande skolpengssystem som i praktiken inte fungerar som avsett, så att istället en korrekt beräknad peng följer eleven. Att Piks medlemsskolor skulle vara överkompenserade har vi svårt att förstå och stämmer inte heller med verkligheten. Piks skolor är tvärtom underkompenserade jämfört med kommunala skolor. Piks skolor får i en kommun som Malmö låg skolpeng samt i princip lägst strukturersättning i hela staden. Piks medlemmar har under de senaste åren fått allt mindre och mindre pengar till sina

verksamheter, då vi även blir tilldelade mindre pengar från skolverket för bidraget **Likvärdig skola**.

De kommunala skolorna har idag i snitt 10 000 kr mer per elev än oss.

När det gäller frågan om överkompensation behöver även regleringen av skolpengens schabloner nämnas. I dag ersätts friskolor för administrationskostnader genom ett påslag om tre procent på grundbeloppet i stället för kommunens faktiska kostnad såsom övriga kostnadsposter. Skolkostnadsutredningen föreslog ändring av detta då det innebär ett avsteg från den grundläggande principen om **lika villkor** (SOU 2016:66, s. 78). Tyvärr har förslaget ännu inte lett till någon förändring. Kommunerna får vidare full kompensation för sina momskostnader genom en särskild reglering, det så kallade kommunkontosystemet, medan fristående skolor ges ett påslag om sex procent på grundbeloppet oavsett de faktiska momskostnaderna. Även i det avseendet är friskolor underkompenserade, vilket inte rimmar med likabehandlingsprincipen.

Skolpliktsavdraget har diskuterats tidigare genom åren. Före 2010, då nuvarande bestämmelser för skolpengen infördes gjorde kommunen avdrag med tre procent för skolpliktskostnader. Kostnaden utgjordes av ett uppskattat belopp, men i de domstolsprocesser som följde kunde kommunerna aldrig redogöra för vilka kostnader som avsågs, förutom skolskjuts. Sådana kostnader ingick ändå inte och ska inte heller finnas i beräkningsunderlaget. Ofta hänvisades istället allmänt till just ett myndighetsansvar utan att det gick att påvisa några reella kostnader. Tanken att kommunen bör kompenseras av skälet att den ansvarar för skolplikten och alltid måste tillhandahålla utbildning, framförallt på grundskolan, bygger på föreställningen om att kommunen alltid utnyttjar sin maximala kapacitet för lokaler och personal. Det skulle således alltid medföra kostnader för att ta emot ytterligare elever. Före år 2010 hade även många av Piks skolor ett betydligt högre grundbelopp pga att man fick ett genomsnitt av faktiska kostnader i verksamheten. Så är inte fallet idag. Skolpengen vilar på ett nytt bidragssystem med social struktur.

Piks skolors bestämda uppfattning är att utredningens förslag om att införa ett avdrag för att täcka en påstådd extra kostnad för kommunerna är en direkt inskränkning av principen om bidrag på lika villkor. Det innebär i praktiken att de elever som väljer en fristående skola får med sig en lägre skolpeng jämfört med de som väljer en kommunal. Det kan inte vara förenligt med utredningens uppdrag, att öka likvärdigheten för alla elever och öka kvaliteten i svensk skola. Om utredningens förslag blir verklighet kommer det att få långtgående konsekvenser för Piks skolors möjlighet att driva verksamhet. Många av skolorna är små, och huvudmannen

bedriver bara en skola och har inte någon möjlighet att använda resurserna på andra sätt, tex genom att föra över medel mellan skolor eller verksamheter. Verksamheterna bedrivs idag med mycket små marginaler. En minskad skolpeng skulle drabba oss mycket hårt.

På en skola med ca 450 elever har vi gjort följande beräkning. Vi utgår från årsomsättningen 2019/2020 efter avdrag för tilläggsbelopp, statsbidrag och avgiftsfakturering till föräldrar.

5 % sänkning av skolpengen motsvarar bortfall av:

- 2 heltid pedagogisk resurs
- 2 heltid legitimerade lärare

10 % sänkning av skolpengen motsvarar bortfall av:

- 6 heltid pedagogisk resurs
- 3 heltid legitimerade lärare

Viktigt att tillägga är slutligen att fristående skolor måste kunna redovisa ett ekonomiskt överskott vid godkännande och löpande tillsyn av Skolinspektionen. Inom ramen för den ägar- och ledningsprövning som görs kontrolleras de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten. Kan huvudmannen inte visa en ekonomisk stabilitet kan det ytterst leda till att myndigheten återkallar godkännandet. Det finns inte något utrymme för att driva verksamheter med låg finansiell marginal.

2020-11-26

För Pik

Inger Persson, ordförande